

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

Propojená data jako nový standard: budoucnost tvorby a správy knihovních dat v českém prostředí

Lenka Maixnerová, Národní knihovna ČR, 13. 5. 2025, Elektronické služby knihoven, Zlín

Propojená otevřená data

Institucionální výzkum NK ČR - DKRVO 040, oblast 11 **Propojená otevřená data**, roky řešení 2024 - 2028

Výzkumný tým 2024

NK ČR: M. Balíková, L. Jansová, V. Jiroušek, E. Knollová, P. Kočišová, K. Košťálová, E. Lichtenbergová, L. Maixnerová, I. Pilíková, J. Pokorný, J. Příbylová, I. Reznerová, J. Svobodová, P. Šťastná
Externisté: M. Denár, B. Drobíková, J. Moravec, M. J. Špaček

Cíle výzkumu

1. Budou **identifikovány a zhodnoceny existující standardy a technologie propojených dat**, bude provedena **analýza konceptuálních modelů** souvisejících se zpracováním a zpřístupněním zdrojů; jejich podchycení v existujících i vznikajících standardech s ohledem na možnost opakovaného využití dat zejména v knihovnách, dalších paměťových institucích a u dalších aktérů knižního trhu. **Bude doporučen nejvhodnější přístup pro jejich integraci a využívání v českém prostředí.**

Cíle výzkumu

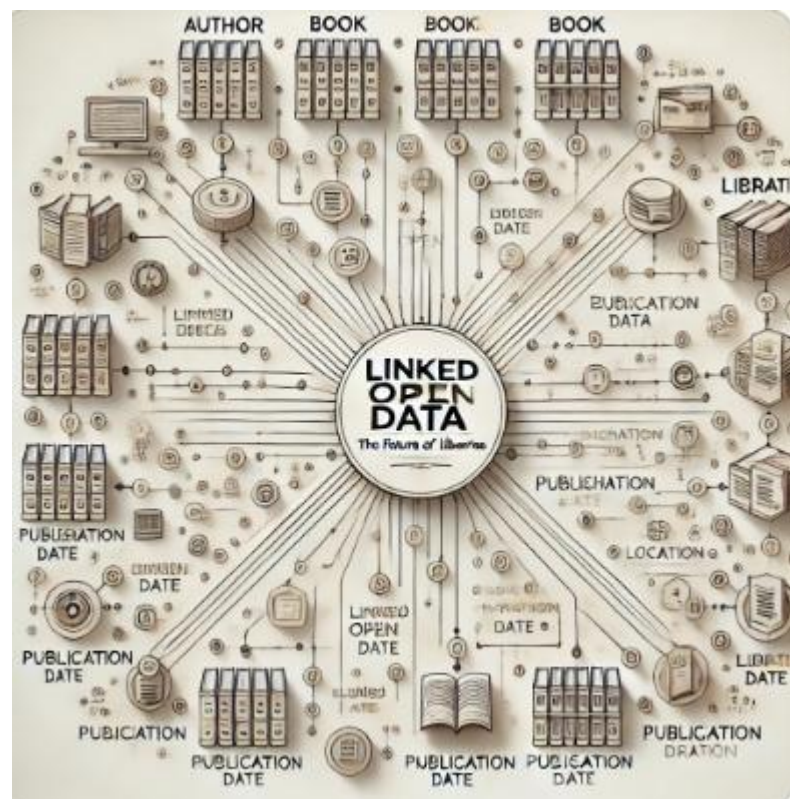
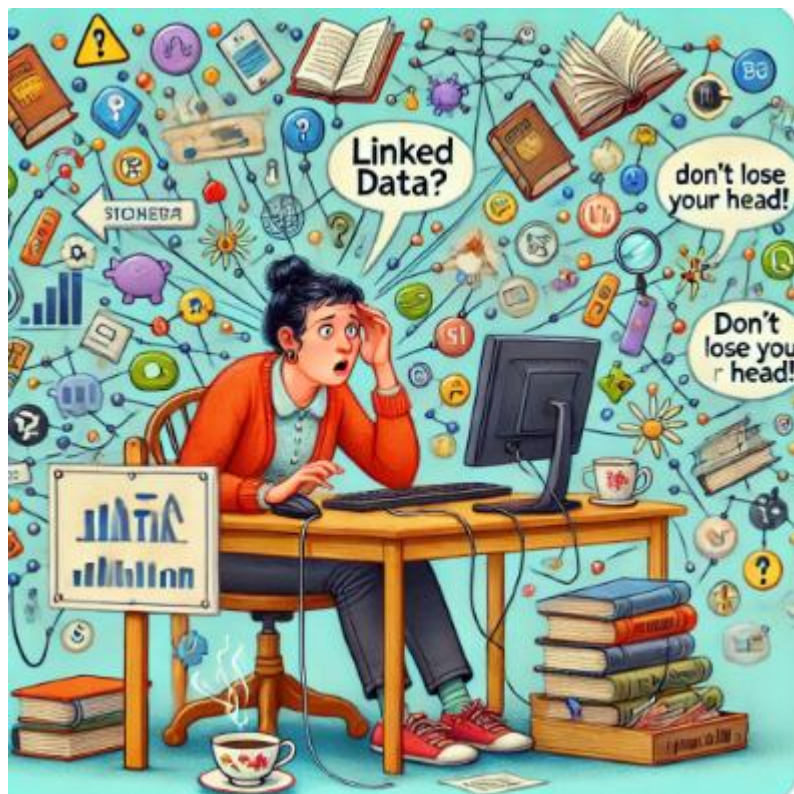
2. Bude proveden **výzkum, jak propojená data přispívají k lepšímu poskytování knihovních služeb a zlepšují uživatelský přístup k informacím.** Bude provedena analýza existujících řešení propojených otevřených dat v paměťových institucích.

3. **Budou ověřeny možnosti sdílení dat o dokumentech mezi různými aktéry knižního trhu.** To bude zahrnovat **výzkum úplnosti a kvality dat o dokumentech, identifikaci překážek a vytváření doporučení pro zlepšení interoperability a kvality.** Bude provedena **analýza existujících zásadních a důvěryhodných slovníků na národní úrovni vhodných k propojení s platformou pro sdílení dat.**

Co jsou propojená otevřená data

Vzájemně propojená strukturovaná data, která jsou publikovaná na sémantickém webu v souladu s metodou propojených dat (linked data) a která zároveň mohou být volně a opakovaně užívána a dále šířena kýmkoli za libovolným účelem bez technických a legislativních omezení. [cit. TDKIV]

Současná katalogizační praxe v ČR

- výměnný formát - MARC 21 pro bibliografické i autoritní záznamy
- katalogizační pravidla RDA ve verzi Original
- české metodiky a interpretace pravidel a formátu
- neexistence centrální katalogizace s možností rychlého stažení kvalitního bibliografického záznamu (pouze projekt Central pro beletrii)

**MARC 21 - používán výhradně knihovnickou komunitou,
nesrozumitelný pro okolní svět**

Nedostatky současné praxe

- duplicitnost
- asynchronnost
- nekompatibilita mimo knihovní komunitu
- zastaralost struktury (např. povinné využívání ISBD interpunkce)
- knižní metadata vznikají izolovaně bez vzájemné spolupráce u nakladatelů, knihoven a distributorů

Co chceme změnit

- výměnný formát MARC 21 na formát propojených otevřených dat - **BIBFRAME s českou interpretací “CZECHFRAME”**
- katalogizační pravidla RDA Original změnit na **RDA Official**
- revize současných českých metodik a extenzí - **vícesvazky**, dotisky, seriály, authority
- kooperativní systém katalogizace nahradit částečně přebíráním knižních metadat od nakladatelů a vytvořením centrálního metadatového úložiště
„od cataloging ke catalinking“, neboli od katalogizace k vytváření propojení

Harmonogram postupu změny na propojená otevřená data

1. vystavení datasetů NK ČR jako otevřená data - 2022, včetně katalogizace do Národního katalogu otevřených dat pod licencí CC0
2. webinář *Katalogizace a propojená data* pořádaný SKIP ČR
3. vytvoření návrhu a následné schválení institucionálního výzkumu Propojená otevřená data - 2023
4. návštěva Švédské národní knihovny - červen 2024
5. interní diskuze k propojeným otevřeným datům v NK ČR pod moderováním B. Drobníkové - srpen 2024
6. účast na workshopu BIBFRAME, návštěva Finské národní knihovny - září 2024
7. zpracování studie ***Standardy a technologie propojených otevřených dat: Mohou nám propojená otevřená data a jejich standardy pomoci řešit problémy současné katalogizační praxe v České republice?***

Harmonogram postupu změny na propojená otevřená data

7. workshop Standardy a technologie propojených otevřených dat - říjen 2024
8. návštěva Library of Congress - listopad 2024
8. jednání pracovní skupiny pro jmenné zpracování dokumentů - prosinec 2024
9. jednání s dodavateli knihovních systémů v ČR - duben 2025
10. výběr zdrojů, slovníků, ontologií pro vytváření propojených dat - 2025
11. **zprovoznění systému ReČeK - leden 2026**
12. **zprovoznění systému pro soubory národních autorit - prosinec 2026**

Harmonogram postupu změny na propojená otevřená data

13. přechod na RDA official - 2027

14. centrální datové úložiště - 2028

15. přechod na standard propojených otevřených dat - nejpozději do 2028

???

Situace v zahraničí - standard propojených dat

- LC Congress - od srpna 2024 postupně vytváří data ve standardu BIBFRAME
- Švédská národní knihovna - implementace standardu BIBFRAME od roku 2018
- řada dalších národních knihoven je nyní ve stavu přechodu na propojená otevřená data: Německo, Francie, British Library, Finsko, Norsko, Španělsko ...

Situace v zahraničí - katalogizační pravidla RDA Official

- National Library of New Zealand - Official RDA Toolkit od 1.8.2024
 - Library of Congress - přechod naplánován do roku 2027
 - další knihovny, které se na změnu připravují: Austrálie, British Library
-
- **Ohlášen konec verze RDA Original - květen 2027**

Změna katalogizačních pravidel

- úprava pravidel v rámci záznamu MARC 21 tak, aby byl umožněn snadnější přechod do formátu BIBFRAME a propojená data
- pro mezinárodní výměnu dat je nutné sledovat zejména doporučení LC
- úpravy musí být též v souladu se Souborným katalogem ČR
- pracovní skupiny budou mít k projednání 2 možné varianty úpravy pravidel:
 - minimalistická - bez definování nových polí a podpolí, pouze úprava způsobu zápisu dat
 - s úpravou polí - vhodnější rozložit do delšího období

Změna katalogizačních pravidel (Edita Lichtenbergová, NK ČR)

- překlad RDA Registry do poloviny 2025
- aplikační profil RDA Official/BIBFRAME do poloviny 2026
- nová definice záznamu M21 po přechodu NK ČR na BIBFRAME - 2026
- revize doporučení souvisejících s katalogizační politikou - 2027
- nová katalogizační politika - 2027
- souběh MARC21 a BIBFRAME - odhad 10 let
- hlavním formátem bude BIBFRAME

Kooperativní vytváření knižních metadat ve formátu propojených otevřených dat

- sdílení knižních metadat s různými aktéry knižního trhu - ca od roku 2026, prostřednictvím Registru českých knih (ReČeK)
- ReČeK - vývoj zahájen v 2024, předpoklad ukončení 12/2025
- vývoj probíhá na platformě FOLIO (Future of Libraries is Open)
- knižní metadata k dispozici ještě před vydáním titulu včetně obálky, obsahu, anotace, rozměrů ...
- použití číselníků ONIX a věcného pořádání Thema (probíhá revize již existujícího překladu do češtiny)
- vytvoření centrálního metadatového úložiště

Soubory národních autoritních záznamů

- 2024 - proběhla analýza kooperativního vytváření NA
- **nutná modernizace kooperativního vytváření souborů národních autorit**
- vytvoření systému pro kooperativní vytváření souborů národních autorit na platformě FOLIO
- 2025 červen - VZ na analýzu (funkční specifikace) a vývoj systému
- 2025/2026 - analýza a vývoj
- výstupní formátem bude M21 a standard propojených dat

Souborný katalog ČR

- analýza 2024-2025
- **modernizace s cílem vytvoření centrálního datového úložiště, jehož součástí budou soubory národních autorit a bude využívat data z ReČeK**
- záznamy vznikají přímo v centrální bázi a postupně se doplňují
- propojení s lokálními katalogy umožní jejich automatickou aktualizaci
- knihovny si nastaví importní profily podle svých potřeb
- cílem je zefektivnění katalogizace a omezení duplicit
- plánován je přechod od formátu MARC k propojeným datům
- součástí bude webový metadatový editor

Spolupráce jako klíč k úspěchu

- transformace zpracování a sdílení knihovních metadat je možná jen při **úzké spolupráci knihoven, dodavatelů systémů a centrálních institucí**
- cílem je sdílený ekosystém, kde každý přispívá a zároveň profituje z kvalitních, propojených dat
- **spolupráce založená na otevřeném přístupu, sdílení informací a koordinaci změn – jedině tak můžeme vytvořit funkční a udržitelný systém pro všechny**
- zapojení všech partnerů do analýz, testování a implementace zajistí funkční a dlouhodobě udržitelný systém

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

Děkuji za pozornost.

lenka.maixnerova@nkp.cz